

Žemaičių saulutė

2001 m. rugsėjo 28 d.
Penktadienis

KULTŪROS SAVAITRAŠTIS

Nr. 34 (310) Kaina 70 ct.

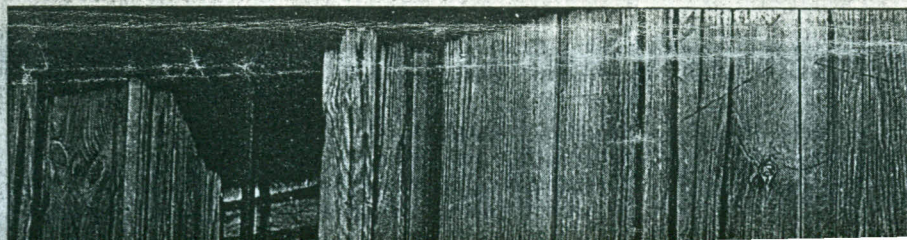
Lietuviai ir žemaičiai nuo senų senovės skaptavo šventųjų skulptūrėles, statė koplytstulpius ir koplytėles pakelėse, prie namų ar kapinėse ne dėl grožio. Iš be galo nuoširdaus ir gilaus tikėjimo. Iš to tikėjimo gimė unikalūs menas, kurį kūrė bemoksliai, bet talentingi kaimo dievdirbiai. Šimtmečiais žmonės, praeidami pro koplytėlę, nukeldavo kepture, persižegno davė, maldą sukalbėdavo. Bet negrįžtamai, matyt, į nebūtį nuėjo anas laikas. Atėjo kiti, vadinamieji modernūs laikai, kai iš medžio drožti šventuolėliai daugeliui tapo tik meno kūriniumi, materialia vertybe, pinigais... Prašmatnaus miesčio būsimo puošmena, antikvariato preke... Išplėšiant iš koplytėlių skulptūrėles, išplėšiama tikinčio žmogaus dalis. Ir pažeminamas, išniekinamas, sutrypiamas jo tikėjimas. Bet ar prekijams, viską perkančiams ir viską parduodančiams, rūpi, kad žmogui be galo skauda, kai be galėsčio plėšiama jo savastis. Lyg širdis...

Dar ne taip seniai beklaidžiodamas po Žemaitiją galėjai išvysti neįtikėtiną gražumo senoviškų koplytėlių su unikalios šventųjų skulptūrėlėmis. Sovietmetis

ZITA PAULAUSKAITĖ

Pasmerktasis menas, arba kas apsaugos nuo laiko ir žmonių senąsias žemaičių koplytėles?

1991-ųjų rudenį neseniai įkurtame Valstybės muziejuje (sovietmečiu - Revoliucijos) buvau maloniai pakviesta apžiūrėti "liaudies meno" ekspozicijos iš Dailės muziejaus fondų. Tada išvydau vaizdą, kurio iki šiol negaliu pamiršti. Didžiulė neįauki salė ir joje grūste prigrūsta senoviškų šventųjų skulptūrėlių. Nei pavadinimų, nei meistrų pavardžių, nei vietovės, iš kur jos paimtos, nei laiko, kada išdrožtos. Stovėjau ir žiūrėdama į šimtus šventuolėlių vos neverkiau. Buvo taip neįauki ir negera. Aš neklausiau mane atlydėjusio muziejaus direktoriaus, kaip tos skulptūrėlės pateko į Dailės muziejaus fondus. Supratau - dauguma surinkta ateistinėmis laikais iš uždaromų bažnyčių, iš pakelių, iš sodybų, iš kapinių. Graudu buvo matyti šventuosius salėje, kur visai neseniai rikiavosi bolševikiniai stabai. Surikiuotos lyg kareivėliai skulptūrėlės nežavėjo kaip meno dirbiniai. Jos man atrodė kaip ateistinio vandalizmo, neapykantos Dievui, sovietinės okupacijos absurdo tragiškas liudijimas. Iki šiol prisimenu tą neįaukių kruvinošios revoliucijos pašlovinimui statytą monstrą ant Neries kranto, gūdų žingsnių aidą tuščiose salėse ir kolonomis sustatytas Šv. Marijas, Šv. Kazimierus, Šv. Antanus... Kiek daug liūdesio aš prisimenu...

atvažiuo! Gal merininkai ar šiaip svarbūs asmenys buvę, nes juos "liaudies meno specialistai" iš netolimo miesto lydėjo. Pasakodama šią istoriją močiuotė net apsisverkė. Koplytstulpis po dideliais medžiais prie keliuko į jos vienišą buvę jai toks brangus: kai ji gimė šimtmečio pradžioje, koplytstulpis jau stovėjo. Jos vaikystė, jaunystė čia praėjo. Visas karo ir pokario negandas išgyveno. Žmonės, pro šalį praeidami, kepturę nukeldavo, žegno davosi... 1988-aisiais močiuotės papasakota istorija apie pavogtą koplytstulpį atrodė sunkiai paaiškinama ir kraupi savo absurdiškumu. Tada senieji žmonės dar verkė, išvydę išniekintas koplytėles, bet dar netikėjo, kad netruks ateiti laikas, kai nežmoniškai bus siaubiamos koplytėlės visoje Žemaitijoje, kai bus plėšiamos bažnyčios ir be galėsčio niokojamos kapinės. Ir visiems išvogtiems, sunaikintiems šventiesiems apverkti ašarų nebeužteks. Beliks tik bejėgiškai nuleidus rankas ir praradus amą stebėti barbarų siautimą žemaičiuose.

***

Nuošalioje vietoje ant
Minijos upės kranto stovi

